Att fira med eld i höjden

Sven Rosborn 2011

Det finns en stad i Skåne där traditionen menar att det alltid varit så att en del av de styrande kommer med så kloka förslag att idéerna är fullständigt obegripliga för de flesta i staden och i landskapet. Här inrättades Skånes första bank men vad blev av detta? Platt fall och ett ruinerat Sverige och många rödilskna skånska bönder som bankkunder. Här anlades Sveriges första autostrada och vad blev det av detta? En ständig reparationsplats icke olikt det ständiga lagandet och byggandet på Lunds domkyrka. Här byggdes Sveriges högsta hus och vad blev resultatet? Världens mest vridna skapelse!

Att bygga högt är dock inget nytt för denna stad. Redan på Erik av Pommerns tid byggde man ett kyrktorn så högt att det sågs som en trappa upp till Gud Fader i himmeln. Och så var det ju det här med lille Carolus! Här är historien för er som till äventyrs inte känner den.

Det hände sig en gång för länge sedan att en tämligen fet kung i sällskap med en kleptoman till hustru stal Skåne från det danska kungahuset. Enligt god svensk lag får den bestulne dock inte tillbaka sina ägodelar. Sådant gäller såväl nya cyklar som gamla landområden. Skåne blev därför kvar i sin nye ägares släkt. Men släktled komma och släktled går. Plötsligt skulle en ny kung firas – i Stockholm. Detta tog den skånska stadens innevånare hårt; att gå miste om kröningen. Ty detta var under en tid då snabb information inte räknades i mikrosekunder utan i veckors kånkande och skakande i resvagnar och med snarkande natt-tillvaro i lopprika sängar på många skjutshåll utmed vägarna.

Den unge Karl XII år 1697. Detalj av målning av J.F. Höckert, Nationalmuseum.

Man beslöt sig därför att i Malmö själva fira lille Carolus Rex. Närmaste granne, värdig nog att ”späcka” sig för, var den kungliga danska huvudstaden på andra sidan sundet. De skulle minsann få se att den skånska staden var minst lika märkvärdig som kungastaden uppe i Sverige. Nu användes i stadens rådstuga många timmar på att fundera. Av detta blev dock intet resultat ty IQ-begreppet var icke ännu uppfunnet och många i staden hade endast uppfattat huvudet som en plats att hänga öronen på.

I denna stund av hopplöshet inträder i salen en kronans man, överstelöjtnanten Gerhard von Buhrman, med en plan så djärv att stadsstyrelsen aldrig hört dess like. Man jublade och några sågs till och med gråta av lycka – trots att många goda penningar genom förslaget skulle försvinna på ett minst sagt eldfängt sätt. Men, som man sa, det tar vi igen med råge genom att till exempel höja färdbiljetten över Öresund till det sedan året 1658 främmande landet Danmark. Så hade man gjort tidigare och så kommer man alltid att göra!

Planen sattes nu i verket. Festligheterna var satta till den 3 mars 1698. Visserligen smordes Sveriges nye kung redan den 14 december 1697 men vad

gjorde detta. Och så kom då den efterlängtade fröjdestunden. Stadens bättre och rikare innevånare samlades redan klockan fyra på eftermiddagen på rådhuset som låg vid det stora torget. Här inmundigade man mängder av vin, åt extra söt konfekt och hörde ett förskräckligt långt tal som förhärligade den unge Carolus XII:s kommande bedrifter. Utanför stod den vanliga stadsbefolkningen och såg lystet upp mot det stora husets upplysta fönster. De fröso i sina lemmar, ty det var kallt, men de värmdes alla i sina hjärtan av att kunna skymta siluetterna av de välmående bakom rådhusets frostiga fönsterrutor.

Vid sextiden steg ett förundrat sorl från denna kompakta människomassa. Ljusspektaklet på det hus vid det stora torget som senare skulle ingå i framtidens länsherreresidens hade startat. En tänd eld på taket upplyste en två meter hög krona med ett lika högt kungligt monogram. På fasaden hade det upphängts en stor pappersduk med en målad bild av kungen med krona på huvudet, omgiven av lovprisande änglar. Genom att olja in pappret hade man gjort detta genomskinligt. Med hundratals levande ljus på baksidan lystes hela målningen upp. Stadsborna häpnade över detta tilltag. Stadens första overheadapparat hade förevisats! Kunde man över huvud taget i framtiden få uppleva något bättre?

Snarts sågs hela befolkning i ett fackeltåg tränga sig ut på huvudgatan och vandra ut på den dåtida landsvägen mot lärdomsstaden Lund. Lämmeltåget var på väg till det mörka, höga berg som låg strax utanför stadens hank och stör. Här hade man alltsedan januari arbetat med en 58 meter hög, enorm triställning. Denna var på höjden avdelad i fyra cirkelrunda balustrader som likt balkonger sköt ut från mittstommen. På de tre nedersta balkongerna hade placerats mängder med fyllda tjärtunnor. Den översta balkongen bildade underlag för det praktfulla fyrverkeri som skulle avskjutas.

Två dagar innan spektaklet hade det blivit panik i festivalledningen. Det hade nämligen blåst upp till storm och den översta balkongen, eller ”kransen”, hade rasat ner. Med i fallet försvann också det stora fyrverkeriet. Men nu, under denna vidunderliga vinternatt var allt tråkigt glömt. Exakt halv åtta small kanonskott från stadens vallar. En mängd karlar tog sig snabbt nerför

träställningen och tände samtidigt alla tjärtunnorna. Snart stod ett enormt brinnande bål mitt i den jublande och hurrande folkskocken. Leverop för den unge kungen där uppe långt norrut i landet hördes överallt.

I Köpenhamn var Rundetaarns tak fyllt med åskådare. Här hade den svenska diplomatkåren en stor marknadsföringskväll och ”Get together party”. Inbjudna danskar fick bevittna vad staden på andra sidan sundet kunde åstadkomma. I två timmar kunde de förvånade danskarna se den väldiga elden på andra sidan sundet. Svenskarna bjöd på show. Till och med bönderna runt omkring i sydvästra Skåne kunde åse spektaklet. På Romeleklint hade de samlats i mängder. Högljutt gav man tillkänna sin beundran inför det imponerande skådespelet. Stoltheten över att i sin bygd ha så kloka och uppfinningsrika människor som de som fanns i staden Malmö lyste i allas ögon. Och alla tyckte de att det var som om elden flammade högt uppe i höjden, Gud till ära och kungen till uppbyggelse.

Showen skulle fortsätta två år senare. Då steg den hyllade Carolus i land på Själland. Nu fick man chans att visa danskarna även det fyrverkeri som de gått miste om några år tidigare, den där kvällen den 3 mars 1698. Och nu avfyrades fyrverkeriet genom kanonrör. Men se, det är en helt annan historia.